

Sláb jen ten, kdo ztratil v sebe víru a malý ten, kdo má jen malý cíl!

Vážení hosté, přátelé, sestry a bratři

Výstižný verš od Svatopluka Čecha, který jsem uvedl hned v úvodu, použili sestry a bratři naší sokolské jednoty v roce 1924 na pozvánce k slavnostnímu otevření sokolovny v Novém Hrádku. Širokou veřejnost zvali k návštěvě městečka proslulého odedávna svým národním uvědoměním a vlasteneckou statečností. Městečka nacházejícího se mezi Náchodem, Novým Městem nad Metují a Dobruškou v hornaté krajině podhůří Orlických hor.

Tělocvičná jednota Sokol Nový Hrádek byla založena 24. května 1896. Cvičební nářadí si cvičenci pořizovali z vlastních prostředků a z výtěžků různých akcí, které pořádali. Jedno takové veřejné cvičení bylo pořádáno v červenci roku 1914. Vyhlášená mobilizace však cvičení překazila. Téměř všichni členové jednoty odešli do války a mnozí se již nevrátili. Činnost Sokola byla po válce obnovena v roce 1918 a příliv členů byl ohromný.

Na počátku 20. let se rozhodli cvičenci uskutečnit sokolský sen – postavit si vlastní sokolovnu. Starosta Nového Hrádku a Sokola Josef Suchánek a obchodník Josef Fiala koupili ze svých prostředků pozemky pro stavbu sokolovny a hřiště a následně je věnují Sokolu. 2. července 1923 přinesl bratr starosta Suchánek do výborové schůze plánky na sokolovnu, který zdarma vypracoval stavitel Capoušek z Hradce Králové. V říjnu roku 1923 rozhodl výbor jednoty, že se sokolovna postaví svépomocí.

Pozemek byl svažité, kamenitý a veškeré úpravy terénu se prováděly ruční prací. Byl to nelehký úkol, jak svědčí záznam Josefa Fialy. Pracovalo se zdarma denně po večerech, v sobotu odpoledne a o nedělích. Pracovaly také ženy a děti.

Stavba rychle pokračovala a za pouhých deset měsíců byla sokolovna dokončena. Na den 3. srpna 1924 byla určena domácí slavnost – přemístění sídla jednoty z dosavadní spolkové místnosti v hostinci bratra Václava Lepše na náměstí do nové tělocvičny a na den 10. srpna stanoveno její slavnostní otevření.

Ne náhodou tehdejší dobový tisk chválil činnost místních sokolů, cituji: „Jednota novohrádecká svou početností a vnitřní ukázněností patří mezi nejpilnější v župě, nesoucí na štítě jméno Jiráskovo. Neříkáme to z žádného lichocení ani touhy zalíbit se – konstatujeme jen čistou pravdu, prostou skutečnost. Sokolské bratrstvo na Novém Hrádku pochopilo svůj význam a cíl – a bylo mu požehnáno: předstupuje právě před celou veřejnost s výsledkem své usilovné práce, vlastní tělocvičnou. Postavena byla jen nadlidskou obětavostí všeho členstva a všech činovníků jednoty“. Konec citátu.

Na slavnostní otevření nám poslal pozdravný dopis Mistr Alois Jirásek, jehož jméno naše župa nese, cituji: “Vážené tělocvičné jednotě „Sokol“ na Novém Hrádku. Vážení bratři! S radostí jsem četl, že si budete novou sokolovnu, a to sami, bez pomoci jiných, svou obětavostí, svou prací. Nyní je Vaše záslužné dílo vykonáno, v neděli otevřete svůj dům. Srdečně Vám gratuluji a přeji, aby Vaše sokolovna byla stále sídlem jaré síly, bratrské lásky a vlasteneckého ducha. Srdečně Vám gratuluji a srdečně Vám děkuji za milé pozvání. Rád bych k Vám přijel a zažil s Vámi radostných chvil Vaší památné slavnosti. Než neduh můj, který mne již delší dobu tíží, nedá mně,

abych tu cestu podnikl. Nemohl jsem ani do nedalekého Červeného Kostelce, kde minulé neděle kladli základní kámen k novému divadlu. Prosím, abyste mne laskavě omluvili. Všeho zdaru Vaší slavnosti a Vašemu dílu přeje a přátelsky Vás pozdravuje Váš oddaný Alois Jirásek.“ Konec citátu.

Atmosféru otevření sokolovny v roce 1924 popsal ve své zprávě jednatel Josef Hejda na valné hromadě dne 25. ledna 1925: Opět cituji: „Uplynulý rok 1924 budiž zlatým písmem zapsán v kronice jednoty. Uskutečnila se dávná tužba po vlastním stánku, který také v ten rok byl dostavěn. Vzpomínáte i zajisté jaký konečný ruch panoval v měsících letních na staveništi a jak i celé naše městečko stavbou žilo. Jistě radost zaplála v srdcích nás všech, když dne 10. srpna rozhlíželi jsme na nepřehledné davy bratří a sester, dorostu z naší župy, okolních žup a ostatního občanstva, které jsme ku slavnosti pozvali a kteří přijeli, aby vzdali hold naší vykonané práci. Můžeme být také hrdi na naši sokolovnu, kterou se nemůže tak hned pochlubit žádná větší jednota v župě.“ Konec citátu.

Na Vánoce se hrálo první divadlo. Pomalu se pořizovalo vnitřní zařízení a v roce 1927 i biograf. Konala se okrsková cvičení a župní slety.

Činnost jednoty postupně rostla. Sokolovna se stala střediskem veškerého kulturního a sportovního dění v Novém Hrádku i okolí, ale blízkí se válečné události citelně poznamenaly činnost jednoty. V roce 1938 byla sokolovna pronajata československé armádě, která zde střežila státní hranici.

Po 15. březnu 1939, kdy byla naše země okupována nacisty a kdy daleko větší a bohatší jednoty se obávaly uspořádat veřejné cvičení, byl zdejší jednotou sokolskou uspořádán župní sokolský slet, těsně před vypuknutím 2. světové války, jediný a poslední v okupované republice před 2. světovou válkou.

Po okupaci naší republiky byla v Novém Hrádku založena odbojová skupina, sestávající po nejvíce právě ze členů tělocvičné jednoty Sokol. Tato skupina se tajně scházela v sokolovně.

V říjnu roku 1941 byla zastavena sokolská činnost a majetek jednoty byl zabaven.

Sokol však pracoval tiše dále a za svou pokračující činnost, za svou statečnost a vlastenectví musela tělocvičná jednota zaplatit několika životy. Starosta župy, člen místní tělocvičné jednoty a ředitel zdejší měšťanské školy Vojtěch Koláč byl nacisty zavražděn v Osvětimi v roce 1942. V témže roce zemřel v Terezíně pokladník jednoty Josef Světlík. V roce 1944 byl v Gribo umučen náčelník jednoty Josef Vondřejc. Na jejich památku byla 21. září 1947 konána pietní slavnost, při které byla na budově sokolovny odhalena pamětní deska. Tato deska je nyní umístěna ve vestibulu sokolovny současně s deskou, na které je seznam těch, kteří se o postavení sokolovny zasloužili.

Po roce 1948 činnost dobrovolné sportovní organizace Sokol neustala, ale spadala pod Československý svaz tělesné výchovy až do roku 1989, kdy přešla znovu pod Českou Obec Sokolskou. V této době se tělocvičná jednota soustředila na kopanou, odbíjenou, národní házenou, stolní tenis, šachy. Nacvičovaly se skladby na tehdejší spartakiády a cvičilo se na náradích. V roce 1964 byl založen lyžařský oddíl. V roce 1965 se začal používat přenosný lyžařský vlek a v roce 1967 byl postaven první lyžařský kotvový vlek, který byl po dvaceti letech nahrazen vlekem novým a byla osvětlena sjezdovka výbojkovým osvětlením. Členové lyžařského oddílu a příznivci odpracovali na těchto zařízeních velké množství brigádnických hodin.

V poválečných letech po obnovení činnosti jednoty k prvořadým úkolům patřila i oprava sokolovny. Byly provedeny nátěry oken a dveří, zadáno vymalování sálu, chodeb, schodiště a přilehlých místností včetně bytu sokolníka. Došlo i na opravu střechy a okapových žlabů.

V roce 1946 bylo pořízeno ústřední topení. Průběžně byla sice hojně využívaná sokolovna udržována, přesto postupně chátrala. V 70. letech 20. století byly zrušeny suché záchody a nahrazeny splachovacími, následně v letech 80. byla provedena výměna eternitové střešní krytiny za plechovou a rozsáhlá a náročná rekonstrukce osvětlení sálu náchylného k poškození se zabudováním světel do stropu. V roce 1998 byla v rámci akce „Kup si svůj metr“ zrekonstruována podlaha sálu sokolovny. Jednalo se o sbírku mezi občany, kteří koupí pomyslného metru podlahy přispěli na její opravu. Ačkoliv naše sokolovna nikdy nebyla bez hospodářů a nadšenců, kteří se o ní starali, přesto 90 let stáří zanechalo na budově své stopy. Hrozilo uzavření z bezpečnostních důvodů.

A to se již blížíme k současnosti, kdy naše sokolovna slaví 90 let od svého otevření.

Abychom dnes mohli s radostí uskutečnit toto setkání, předcházela několikaletá rekonstrukce budovy, o které přede mnou hovořil starosta jednoty bratr Ing. Jeronym Holý.

Než zakončím zprávu o historii naší sokolovny a celé sokolské jednoty, seznámím vás ještě se jmény starostů od svého založení : Václav Lepš – první starosta, řezník a hostinský; Josef Tošovský – továrník; Antonín Lepš – mlynář ze Šmalcovny; Josef Suchánek – továrník a starosta obce; Václav Sychrovský – továrník; po roce 1948 v čele jednoty Sokol stáli: Josef Fiala, Josef Hejda, Josef Bělobrádek, Vendelín Grim, Zdeněk Kopecký, Bohumil Cimr, Josef Drašnar st., Josef Drašnar ml., Ferdinand Grym, MUDr. Jaroslava Pružinová a v současnosti to je ing. Jeronym Holý.

Vážení hosté, přátelé, sestry a bratři,

Ve zprávách jste byli seznámeni s celou historií jednoty, poznali jsme příběh od již dávné minulosti až po dnešek a můžeme bez nadsázky říct, že sokolovna a její zázemí má všechny předpoklady stát se moderním centrem sportu a kultury nejen našeho městyse, ale i celého okolí. Vstřícnost samosprávy městyse a aktivita členstva jsou toho dokladem.

Děkuji za pozornost!

Jiří Hlaváček, místostarosta T. J. Sokol Nový Hrádek